

C. Wright Mills - SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA

(preuzeto iz Kuvačić, I. (2004.) *Uvod u sociologiju, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb*)

Postavimo li sada pitanje što je sociološka imaginacija, onda valja odgovoriti da je to sposobnost prelaska iz jedne perspektive u drugu: iz političke u psihološku; s proučavanja samo jedne obitelji na usporedno proučavanje državnih budžeta u cijelom svijetu; s proučavanja teološkog seminara na proučavanje vojne akademije; s proučavanja naftne industrije na proučavanje suvremenog pjesništva. Sociološka imaginacija je sposobnost kretanja od najbezličnijih i najudaljenijih transformacija ljudske prirode do najintimnijih osobina ljudske jedinice, pri čemu se nikada ne ispuštaju iz vida njihovi međusobni odnosi. U osnovi sociološke imaginacije uvijek se nalazi želja za razumijevanjem društvenog i povijesnog smisla i položaja pojedinaca i u samom društvu i u povijesnom razdoblju u kojemu pojedinac zadobiva svoje kvalitete i živi svoj život.

Možda je najplodnija distinkcija s kojom operira sociološka imaginacija ona koja situacije dijeli na „osobne, privatne teškoće, uvjetovane životnom sredinom“, i ona je osnovno oruđe sociološke imaginacije i bitna je za sva klasična djela iz područja društvenih znanosti.

Teškoće se pojavljuju u karakteru pojedinca i u okviru njegovih neposrednih odnosa s drugima. Njihovo razrješenje treba očekivati u pojedincu kao biografskoj cjelini i u granicama njegove neposredne sredine, to jest društvenog ambijenta kojemu je glede svog osobnog iskustva neposredno okrenut i koji je, u određenoj mjeri, podložan onim aktivnostima koje su motivirane njegovom voljom. Te teškoće su osobna, privatna stvar: pojedinac osjeća kako su vrijednosti kojima pridaje važnost ugrožene.

Javni problemi nadilaze lokalnu sredinu pojedinca a i okvire njegova unutarnjeg života. Oni se odnose na organizaciju mnogih takvih sredina u institucije historijskog društva kao cjeline, na način kako jedna sredina dopunjuje drugu u stvaranju šire strukture društvenog i historijskog života. Javnost osjeća da su vrijednosti ugrožene pa se raspravlja kakve su to vrijednosti i na koji način ih se ugrožava. Javni problemi, zapravo, često impliciraju krizu institucionalnih obrazaca, a često i ono što Marx naziva „proturječjima“ i „suprotnostima“.

U vezi s tim razmotrimo nezaposlenost. Kada je u gradu od 100 000 stanovnika samo jedan nezaposlen, to je njegova osobna nevolja pa je opravdano što se obraćamo njegovu karakteru, stručnosti i neposrednim mogućnostima kao sredstvu za rješenje tog problema. No, kada se u narodu od 50 milijuna radno sposobnih ljudi 15 milijuna nađe bez posla, to je opći, društveni problem i ne možemo se nadati da će se rješenje naći u rasponu mogućnosti koje se pružaju bilo kojemu pojedincu. Time je sama struktura mogućnosti doživjela krah pa točno postavljanje problema i domašaj mogućih rješenja traže da razmotrimo ekonomske i političke ustanove društva, a ne samo osobnu situaciju i karakter pojedinaca.

Razmotrimo rat, osobni problem rata. Kada rat izbije, osobni problem može biti kako u njemu preživjeti ili časno umrijeti; kako u njemu profitirati; kako se skloniti na sigurno mjesto u vojnom aparatu ili kako pridonijeti završetku rata. Ukratko, prema vlastitim mjerilima naći prikladnu sredinu i u njoj preživjeti ili naći cilj koji osmišljava smrt. No strukturalni problemi rata vode nas do pitanja o njegovim uzrocima; o tome kakvi ljudi dolaze na komandne položaje, kako rat utječe na ekonomske, političke, obiteljske i vjerske institucije te kakva je povezanost rata s neorganiziranom neodgovornošću nacionalnih država.

Promotrimo li slučaj braka, vidjet ćemo da muškarci i žene mogu u braku doživjeti osobna razočaranja, ali kada se na svakih 1000 sklopljenih brakova 250 razvede tijekom prve četiri godine, onda to upozorava na postojanje općih, strukturalnih teškoća u koje su zapali ne samo brak već i druge s njim povezane društvene institucije.

Sve dok je ekonomija zasnovana tako da stvara *slumove*, problem nezaposlenosti nije moguće riješiti osobnim nastojanjem pojedinaca. Sve dok rat bude izraz postojanja nacionalnih država i neravnomjernog razvoja industrijalizacije, pojedinac koji živi u svojoj uskoj sredini hit će nemoćan u rješavanju problema - bez obzira na to pomaže li mu u tome njegov psihijatar ili ne - koje mu nameće takav sistem, to jest nedostatak racionalnog sustava. Sve dok obitelj kao institucija pretvara žene u drage male ropkinje, a muškarce u o njima ovisne hranitelje, problem zadovoljavajućeg braka ne može počivati na potpuno privatnom rješenju. Sve dok predimenzionirani gradovi i predimenzionirani automobili budu ugrađeni strukturalni elementi predimenzioniranog društva, osobna snalažljivost i privatno bogatstvo neće moći riješiti probleme gradskog života.

Ono što doživljavamo u različitim i specifičnim sredinama često je posljedica strukturalnih promjena. Prema tome, da bismo razumjeli

promjene mnogih osobnih sredina, od nas se traži da gledamo izvan njih. Broj i vrsta takvih strukturalnih promjena raste u mjeri u kojoj institucije u kojima živimo postaju sve obuhvatnije i sve više međusobno povezane. Biti svjestan ideje o socijalnoj strukturi i njome se primjereno koristiti znači imati sposobnost pronalaženja takvih veza u velikom mnoštvu raznih ambijenata. Biti u stanju to činiti znači posjedovati sociološku imaginaciju.